

Naturvärdesinventering i ett område i Gottsunda, Uppsala kommun

Naturföretaget 2019

iii
Naturföretaget
inventering | illustration | information

Inventering: Karolin Ring
Rapport: Karolin Ring och Niina Sallmén
Foto: Karolin Ring
Kvalitetsgranskning: Niina Sallmén
Datum rapport: 2019-06-14
Version: 1

Kontaktperson för denna rapport: Karolin Ring, karolin@naturforetaget.se, 073-708 80 08

Naturföretaget
Vaksalagatan 6
753 20 Uppsala
info@naturforetaget.se
Kartor publicerade med tillstånd av ESRI

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Bakgrund	5
Metodik	5
Naturvärdesinventering	5
Miljöbedömning	6
Datainsamling.....	6
Rapportering av arter	6
Arter inom Artskyddsförordningen	6
Förstudie.....	6
Osäkerhet i bedömningen	6
Övergripande beskrivning av området och dess naturvärden	6
Övergripande beskrivning	6
Områdets naturvärden.....	6
Skyddade och fridlysta arter.....	7
Dokumenterad förekomst.....	7
Trolig förekomst	7
Beskrivning av naturvärdesobjekt.....	8
1. Barrblandskog.....	8
2. Barrblandskog.....	9
Tillägg skyddsvärda träd	10
Konsekvensbedömning och förslag på kompensationsåtgärder	11
Konsekvensbedömning	11
Förslag på kompensationsåtgärder	12
Källor.....	13
Litteratur.....	13
Databaser	13
Bilaga 1. Naturvärdesobjekt och artfynd	14
Bilaga 2. Förslag på områden för kompensationsåtgärder	17

Sammanfattning

Uppsala kommun arbetar med en detaljplan för en ny skola i Gottsunda. På uppdrag av Uppsala kommun skolfastigheter AB har Naturföretaget därför gjort en naturvärdesinventering av området den 7 juni 2019.

Naturvärdesinventeringen utfördes enligt svensk standard för Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) (SS 199000:2014). Det inventerade området delades upp i delområden som beskrevs i text och vars naturvärdesklass bedömdes. Även en konsekvensbedömning utfördes av de föreslagna åtgärderna för området och förslag på kompensationsåtgärder gavs. Skogen i området bedömdes som klass 3, övriga delar av området bedömdes som lågt naturvärde eller klass 4.

Bakgrund

Uppsala kommun arbetar med en detaljplan för en ny skola i Gottsunda. På uppdrag av Uppsala kommun skolfastigheter AB har Naturföretaget därför gjort en naturvärdesinventering av området den 7 juni 2019. Syftet med inventeringen är att skapa underlagsmaterial för detaljplanering av området.

Begreppet naturvårdsarter förekommer i rapporten. Enligt ArtDatabankens definition är naturvårdsarter ett samlingsbegrepp för arter som behöver uppmärksammas inom naturvården; arter som är extra skyddsvärda, antingen genom att själva vara av särskild vikt eller genom att peka på områden eller naturtyper är särskilt viktiga ur ett naturvårdsperspektiv. I begreppet ingår rödlistade arter, skyddade arter (fridlysta arter och sådana som är listade i EU:s art- och habitatdirektiv eller fågeldirektiv), signalarter (indikerar artrikedom), typiska arter (som är lämpliga indikatorer för en Natura 2000-naturtyps bevarandestatus), ansvarsarter (arter som har en betydande andel av sin population inom ett visst begränsat geografiskt område), samt nyckelarter (arter som bär upp artsamhällen).

Metodik

Naturvärdesinventering

Området inventerades den 7 juni 2019. Inventeringen utfördes enligt svensk standard för Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) (SS 199000:2014) med redovisning av klass 1-3. Inventeringen utfördes på fältnivå med detaljeringsgrad detalj, och med tilläggen skyddsvärda träd och detaljerad redovisning av förekomst av naturvårdsarter.

Syftet med naturvärdesinventering är att identifiera områden som är av betydelse för biologisk mångfald. Det inventerade området delades upp i delområden som beskrevs i text och vars naturvärdesklass bedömdes. Naturvärdesklassen baseras på områdets biotopvärde och artvärde. Biotopvärdet bedöms utifrån områdets biotopkvaliteter och på biotopens sällsynthet eller hur hotad den är. Artvärdet bedöms utifrån förekomst av naturvårdsarter, rödlistade arter, hotade arter samt artrikedom.

Naturvärdesbedömningen resulterar i antingen lågt naturvärde (områden av ingen eller ringa betydelse för biologisk mångfald) eller någon av följande naturvärdesklasser:

Klass 1. Högsta naturvärde: Områden av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på nationell eller global nivå.

Klass 2. Högt naturvärde: Områden av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional eller nationell nivå. Motsvaras ungefär av t.ex. Skogsstyrelsens nyckelbiotoper, Våtmarksinventeringens klass 1 och 2 och skogsbrukets klass Urvatten.

Klass 3. Påtagligt naturvärde: Området behöver inte vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det bedöms vara av särskild betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras. Motsvaras ungefär av Skogsstyrelsens objekt med naturvärde, Våtmarksinventeringens klass 3 och 4 och skogsbrukets klass Naturvatten.

Klass 4. Visst naturvärde: Området behöver inte vara av betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det är av betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras. Naturvärdesklass 4 är användbar för områden som tydligt påverkats av mänsklig aktivitet men där det trots allt finns biotopkvaliteter eller arter av viss positiv betydelse för biologisk mångfald, t.ex. äldre produktionsskog med flerskiktat trädbestånd men där andra värdestrukturer och värdeelement saknas.

Miljöbedömning

En miljöbedömning, dvs. en konsekvensbedömning, utfördes i området för att bedöma huruvida åtgärderna som föreslås i området kan påverka skyddsvärda naturvärden negativt.

Datansamling

Data samlades in i fält med appen Collector for ArcGIS i surfplatta, med ortofoto som bakgrund. Polygoner, punkter och linjer ritades in i appen, och synkroniserades direkt in i ArcGIS. Datat kunde sedan tas ut från ArcGIS i olika format, t.ex. shapefiler. Noggrannheten var ca 5-10 m. Koordinatsystemet som användes var Sweref 99 TM.

Rapportering av arter

Alla naturvårdsintressanta arter rapporteras in till Artportalen. För rödlistade och skyddade arter togs en koordinat för varje förekomst, med undantag för om många förekomster av samma art fanns i samma delområde. Övriga naturvårdsintressanta arter rapporterades med en koordinat per delområde som de förekommer i.

Arter inom Artskyddsförordningen

Arter som omfattas av juridiskt skydd enligt Artskyddsförordning (SFS 2007:845) tas upp under rubriken Skyddade och fridlysta arter. Där sammanfattas vilka skyddade arter som har påträffats i området, och vad fynden kan innebära vid en eventuell exploatering.

Förstudie

Fynd av arter från området har inhämtats från ArtDatabanken. Uppgifter om naturvärden och områdesskydd har inhämtats från Skogsstyrelsens karttjänst Skogens pärlor och Naturvårdsverkets karttjänst Skyddad natur.

Osäkerhet i bedömningen

Inventeringen var en naturvärdesinventering med detaljeringsgrad detalj, så ingen artgrupp har inventerats detaljerat.

Övergripande beskrivning av området och dess naturvärden

Övergripande beskrivning

Det inventerade området är ca 5 ha stort och utgörs till stor del av förskola, skola och skolgård med lite träd och buskar. Här finns även en mindre fotbollsplan och en mindre grusplan. Ca 2- 2,5 ha består av barrblandskog som är typisk för stadsnära skogar, med ett glest bestånd av äldre träd och ganska välstädad med ont om död ved. Skogen består av gran och tall men även en del löv, den används flitigt av närboende och här finns flera stigar.

I Musikparken som ligger söder om området föreslår kommunen att kompensationsåtgärder kan göras. Musikparken är en park med lekpark som är omgiven av mindre skogsdungar. En dunge som är lite större med tall och två mindre dungar som har mer lövträd, som t ex asp.

Områdets naturvärden

På skolgården finns egentligen inga högre naturvärden, men några buskar, gräsmattor med ärtväxter samt träd ger ändå ett visst naturvärde. Barrblandskogen i området är ca 80-100-årig och har sparsamt med lågor och enstaka stående torrakor. Blåsippa, ängs-/skogskovall och gökärt var de enda naturvårdsarterna som påträffades i skogen. Ingen av dessa arter har ett starkt signalvärde i Uppland och i denna typ av skog. Det fanns dock gott om olika fåglar i skogen, vilket visar på naturvärden. Vid besöket sågs flera fåglar som är knutna till lövskogsvärden och buskar. Inga ovanliga fåglar sågs, men t.ex. en ringduva häckade i området. Det fanns ett par äldre tallar som skulle kunna ha talticka, den eftersöktes utan resultat. I den nordvästra delen står en asphögstubbe på vilken Pär Eriksson hittade en

larv av cinnoberbagge i mars 2019. Intill aspen är det även ett område med trädgårdsavfall och där har det brunnit och några tallar har brunnit lite på stammen.

Skogar som ligger stadsnära kan vara viktiga för flera olika naturvärden, eftersom de inte brukas på samma sätt som andra skogsområden. I sådana skogar kan det finnas skoglig kontinuitet och de kan vara viktiga för biologisk mångfald ur spridningssynpunkt och i landskapet. Det bästa vore att spara hela skogsdelen eller delar av den, eller om delar av skogen kan sparas som skolgård.

Tabell 1. Naturvårdsarter som påträffades i området. Rödlistade arter: med förkortningar enligt rödlistan 2015, signalarter: arter som är utpekade som signalarter enligt Skogsstyrelsen (SKS) eller ängs- och betesmarksinventeringen (ÄoB), skyddade arter: arter som är skyddade enligt Artskyddsförordningen, typiska arter: arter som är lämpliga indikatorer på en Natura 2000-naturtyps bevarandestatus,

Artnamn	Rödlista 2015	Signalarter	Skyddade arter	Typiska arter	Kommentar
Kärlväxter					
Gökärt				X	Typisk art för Trädklädd betesmark (9070)
Blåsippa		X	X		Signalart enligt SKS, fridlyst enl. § 9 Artskyddsförordningen
Ängs- /skogskovall		X			Signalart enl. ÄoB
Insekter					
Cinnoberbagge	X		X		Fridlyst enl. § 4 Artskyddsförordningen, habitatdirektivet bilaga 2 och 4, åtgärdsprogram, rödlistad som EN, ansvarsart för Uppsala län

Skyddade och fridlysta arter

Dokumenterad förekomst

Blåsippa förekommer på några ställen i området, främst i den södra delen av objekt 2. Den är vanlig i Uppland och har ett lågt signalvärde här. Dock är det ändå en naturvårdsart och den indikerar kalk och är fridlyst i hela landet enligt paragraf 9 i artskyddsförordningen. Alla fåglar är skyddade enligt artskyddsförordningen, men de arter som sågs är vanligt förekommande i hela landet. Cinnoberbagge är fridlyst enligt paragraf 4 artskyddsförordningen, ingår i åtgärdsprogrammet för skalbaggar på gammal asp, är ansvarsart för Uppsala län och är rödlistad som starkt hotad (EN).

Trolig förekomst

Troligen så kan det förekomma andra fåglar i området, som t ex grüngöling eller gulspurv som båda är rödlistade. Det finns fynd av dessa arter i skogsdungarna runt omkring.

Beskrivning av naturvärdesobjekt

I området identifierades två naturvärdesobjekt inom klass 1-3, övrig mark är klass 4 eller har lågt naturvärde. För karta över naturvärdesobjekten, artfynd och skyddsvärda träd, se Bilaga 1. Här nedan beskrivs objekten i text och bild.

1. Barrblandskog

Figur 1. Foto på barrblandskogen i östra delen av området.

Beskrivning

En typisk stadsnära barrblandskog med flera stigar. I västra delen dominerar tall, i östra delen är det mer gran. Barrträden är ca 80–100-åriga, med något enstaka äldre barrträd. Skogen är oftast tvåskiktad med ett lägre skikt av lövträd och buskar. Lövträden är rönnsk, sälk, ek, hägg, enstaka aspar, oxel och björkar. Det finns även några hasselbuskar spritt i området. I östra kanten av skogen mot en öppen gräsmark och cykelväg slutar skogen i ett bryn som är värt att nämna, där växer lite mer lövträd och buskar. En grov flerstammig sälk står i brynet.

Skogen är till stor del av blåbärstyp, blåbärsris dominerar fältskiktet. Men det finns även mycket skogsfibblor och liljekonvalj i fältskiktet. Fläckvis växer även blåsippor, gökärt och vitsippor spritt här. Området är delvis blockrikt och det finns några mindre partier med hållar. Död ved förekommer fläckvis och sparsamt, ibland är den sågad. Ett par granar är stående döda pga. angrepp av granbarkborrar. Flera fåglar sågs i skogen under besöket, dock mest vanliga fåglar, som t ex koltrast, björktrast, bofink och ringduva. I västra kanten av området står det en högstubbe av asp där ett fynd av en cinnoberbagge har gjorts i mars 2019. Fyndet är muntligt bekräftat av Pär Eriksson.

Naturvårdsarter

Blåsippa, gökärt, ängs-/skogskovall, samt ett fynd av en larv av cinnoberbagge som är rödlistad som EN.

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 3. Bedömningen baseras på ett Visst biotopvärde, främst med avseende på lågorna och lövträdsvärdena, men även trädåldern och att det förekommer enstaka äldre träd. Artvärdet klassades som Visst artvärde, främst med avseende på fyndet av cinnoberbagge och förekomst av blåsippa, andra örter och fåglar. Cinnoberbagge är en hotad art och skulle medföra ett Högt artvärde om förekomsten är permanent och inte ett tillfälligt fynd. Området (eller del av området) kan således klassas högre om en insektsinventering skulle visa att det finns fler fynd av cinnoberbagge eller andra hotade arter.

Natura 2000-naturtyp

-

2. Barrblandskog

Figur 2. Barrblandskog med en del lågörter.

Beskrivning

Det här området är väldigt likt objekt 1. Men här finns det mer örter i fältskiktet, som harsyra, skogsviol, vitsippor och blåsippor. Även här finns dock en del blåbärsris. Det är sparsamt med lågor, enstaka stående död ved av gran finns också. Även här är skogen tvåskiktad, ett skikt med barrträd och ett skikt med lövträd och buskar. Barrträden är 80–100-åriga. Några äldre hasselbuketter finns spridda i området. I östra kanten står även sälg och björk.

Naturvårdsarter

Blåsippa, gökärt

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 3. Bedömningen baseras på ett Visst biotopvärde, främst med avseende på lågorna och lövträdsvärdena, men även trädåldern och att det förekommer enstaka äldre träd. Artvärdet klassades som Visst artvärde, främst med avseende på blåsippa och fåglar.

Natura 2000-naturtyp

-

Tillägg skyddsvärda träd

Två skyddsvärda träd såg vid inventeringen: en asphögstubbe med fynd av cinnoberbagge och en grov flerstammig sälg i brynet i den östra delen av objekt 1. Inga av träden är särskilt skyddsvärda enligt Naturvårdsverkets definition i Åtgärdsprogrammet för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet.

Träd 1.

Asphögstubbe som är ca 35 cm i diameter och ca 5 meter hög, barken har nästan helt lossnat.

Figur 3. Foto på asphögstubben där ett fynd av cinnoberbagge har gjorts i mars 2019.

Träd 2.

En flerstammig sälg som förgrenar sig i ganska grova grenar, som är ca 25 cm i diameter. En gren har fallit till en låga.

Figur 4. Flerstammig sälg med grova grenar i ett bryn.

Konsekvensbedömning och förslag på kompensationsåtgärder

Konsekvensbedömning

Enligt planunderlaget vi har fått ta del av finns det olika förslag på hur byggnaderna kan placeras i området. Därför är följande text lite översiktlig. Skogsområdet i sig har inte så höga naturvärden som försvinner om man bebygger, med eventuellt undantag för cinnoberbagge, mer om den nedan.

Barrblandskogar med stort lövinslag nära bebyggelse är dock ofta viktiga utspredningspunkter för t ex småvilt, fåglar och insekter, men även andra artgrupper.

Calluna gjorde år 2015 spridningsanalyser för fem olika habitatnätverk i Uppsala, varav tall- och aspmiljöer var två av dem (Koffman 2015). Det inventerade området är en del av aspnätverket, men med ett svagt samband (blå färg). Musikparken är en något viktigare länk (rosa färg). Däremot är båda barrblandskogsområdena inom det inventerade området utpekade som habitat i tallnätverket, och som en viktig del av spridningskorridoren nerifrån södra Sunnersta upp till Ulleråker i analysen för arter med kort spridningsavstånd (max 500 m). I analysen för arter med långt spridningsavstånd (max 3000 m), är dessa dungar dock inte strategiskt viktiga, även om de även där utgör habitat.

Ett fynd av cinnoberbagge har nyligen gjorts i området, men det går inte att säga av det enda fyndet om cinnoberbaggen bara var tillfällig eller om den har en någorlunda stabil population i eller omkring området. Om asphögstubben där fyndet gjordes, och omgivande träd, tas ned i samband med

nybyggnation försvinner kanske arten från området. Om det var en enstaka förekomst får det kanske inte så stora konsekvenser för arten, trots att den är rödlistad som Starkt hotad (EN). Men om det är en större förekomst är den en viktigare del av nätverket av cinnoberbagge i Uppsala. I Uppsala län finns landets flesta och största lokaler för cinnoberbaggen, och den är utpekad som ansvarsart för länet (Forslund 2015). En stor andel av dessa lokaler finns i och omkring Uppsala stad. Eftersom skogsområdet hade få, relativt unga och klena aspar tyder det på att det inte är en optimal miljö för arten, och därmed kanske att fyndet var ganska tillfälligt. Men det är svårt att uttala sig om utan en inventering, eftersom arten kan finnas på ganska otypiska lokaler i Uppsala.

Förslag på kompensationsåtgärder

Delar av området får gärna sparas som t ex skolgård, om det är möjligt. Skolnära skogar blir ofta slitna i fältskiktet, men här sågs inga särskilda värden i fältskiktet som behöver sparas, utan på så sätt skulle man åtminstone spara en del av de gamla träden, buskarna och den döda veden.

Den sydvästra av skogsdungarna i Musikparken är ganska lik skogen som inventerades, så sparas den kan det vara en kompensation. För att gynna och kompensera för cinnoberbaggen bör så många aspar sparas som möjligt eftersom den främst förekommer på nyligen döda asplågor eller stående nydöda aspar. En kompensation, ifall skogen just där cinnoberbaggen hittats avverkas, kan också vara att försiktigt flytta högstubben med fyndet av cinnoberbagge till de dungar i Musikparken där det finns mest asp och död ved av asp, eller till skogen öster om området som också har en del asp.

Det förekommer mest klen asp både i det inventerade området och i skogsdungarna omkring, och cinnoberbagge föredrar äldre, grov asp. Men den förekommer även ibland på klenare aspar och andra trädslag som t ex tall. Stockarna ska vara nydöda men tillräckligt gamla för att barken ska ha börjat jäsa, och de utnyttjas bara av cinnoberbaggen i 2-3 år. Den behöver därför ett ständigt nytillskott av lämpligt substrat, något eller några nydöda träd per år. Därför är en bra kompensationsåtgärd att lägga ut eventuella avverkade aspar från det inventerade området i skogsdungarna i Musikparken, och att på sikt fälla eller högkapa några aspar i Musikparken för att få ett nytt tillskott av död aspved om några år.

Eftersom cinnoberbaggen även kan leva i tallved kan man gärna lägga eventuella tallar som fälls vid exploateringen som lågor i Musikparken också, i den tall-rikare sydvästra delen.

Källor

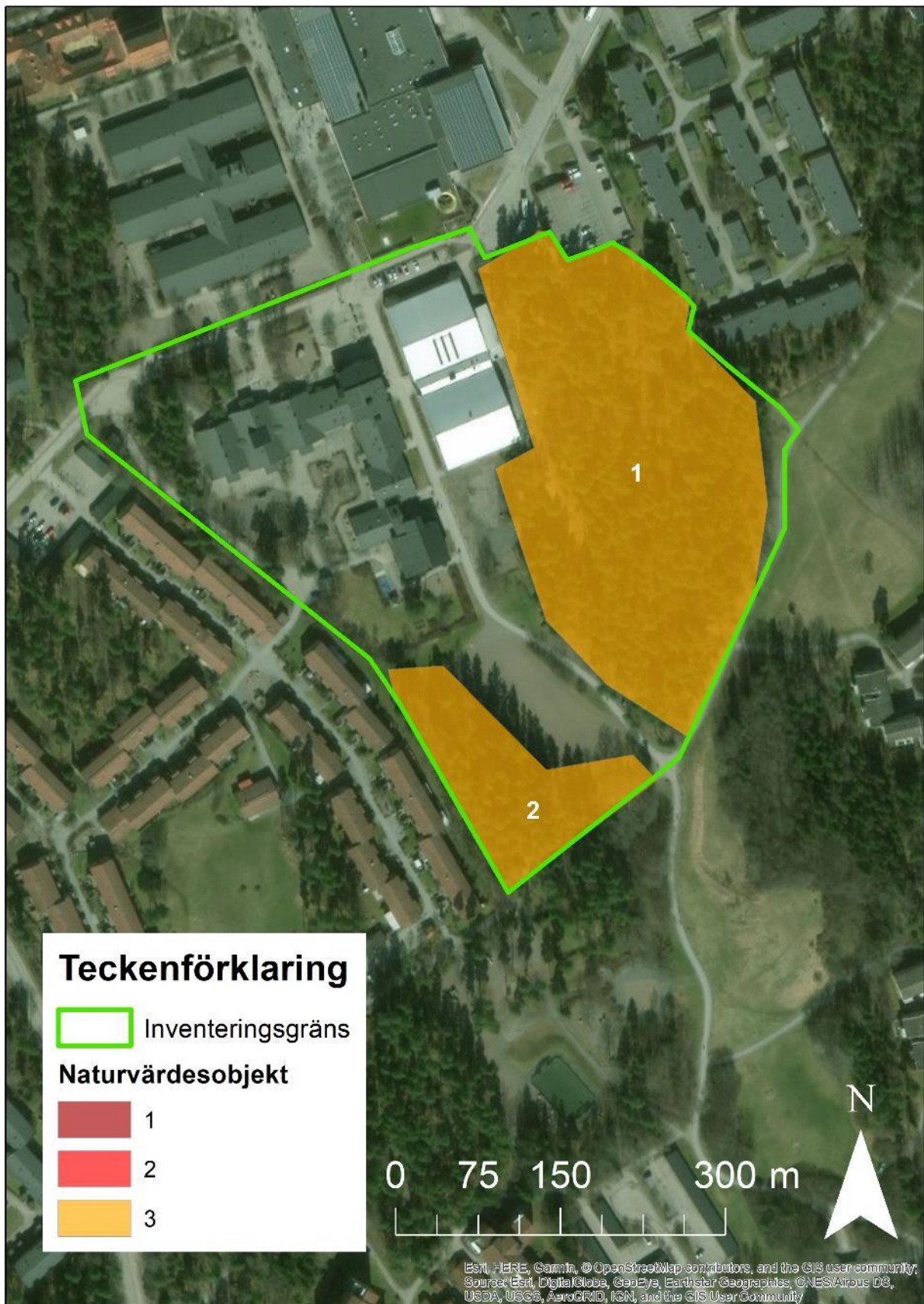
Litteratur

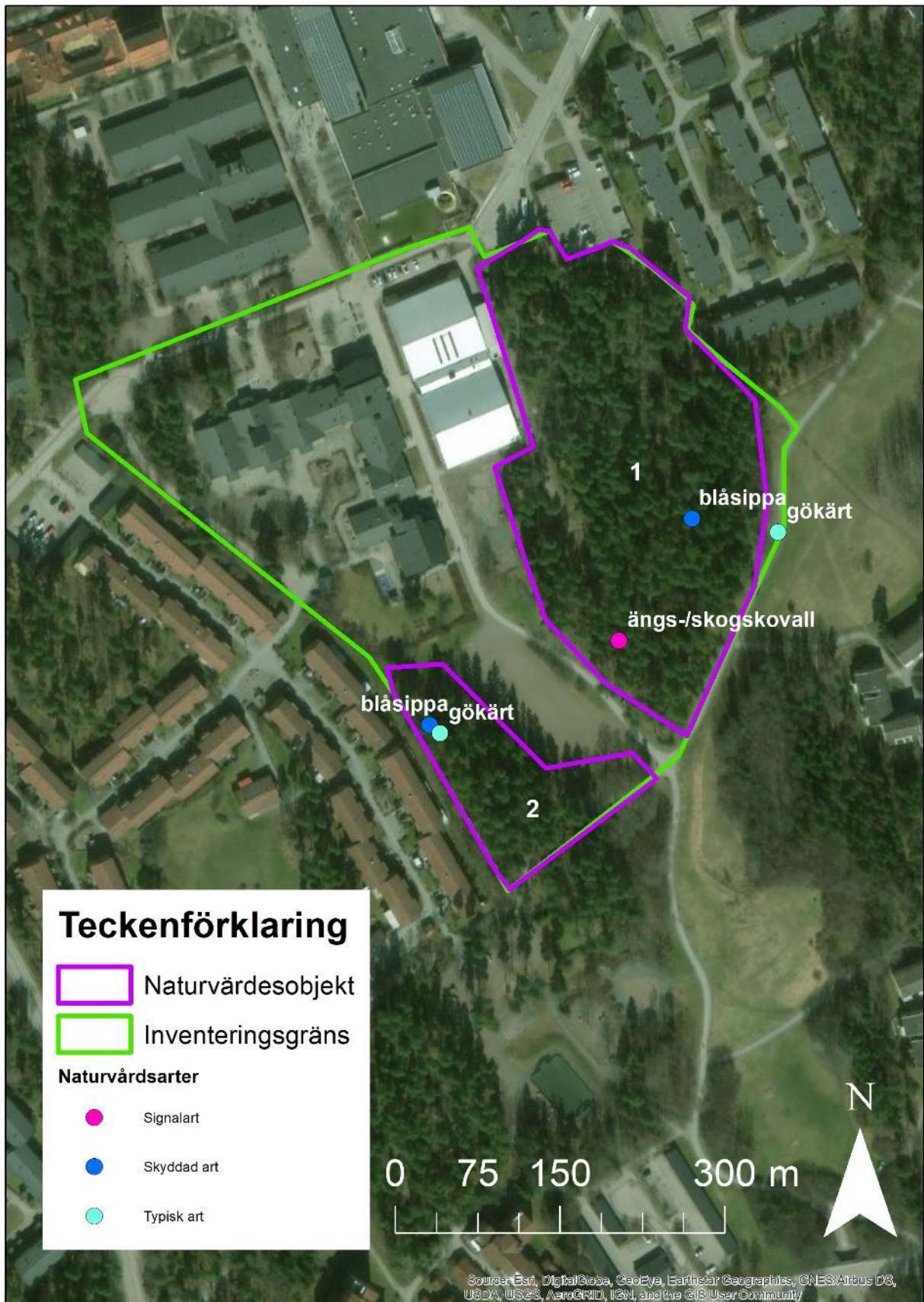
- ArtDatabanken 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Eriksson, P. 2011. Inventering av cinnoberbagge och andra asplevande skalbaggar i Uppsala län och Norrtälje kommun 2006-2008. Länsstyrelsen i Uppsala län, länsstyrelsens meddelandeserie 2011:2 naturmiljöenheten.
- Forslund, M. (red) 2015. Ansvarsarter och ansvarsnaturtyper i Uppsala län. Meddelandeserien 2015:03 Länsstyrelsen i Uppsala.
- Hallingbäck, T. (red.) 2013. Naturvårdsarter. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Höjer, O. & Hultengren, S. 2004. Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet. Rapport 5411. Naturvårdsverket.
- Jonsell, M. 2014. Cinnoberbagge i naturreservatet Hågadalen-Nåsten och i utlagda aspvältor därstädes. Rapport Uppsala kommun.
- Jordbruksverket 2005. Indikatorsystem för ängs- och betesmarker. Jordbruksverket, rapport 2005:8.
- Koffman, A. 2015. Ekologiska landskaps samband för fem habitat i och kring Uppsala stad. Underlagsrapport, Stadsbyggnadsförvaltningen, Uppsala kommun.
- Nitare, J. 2000. Signalarter – Indikatorer på skyddsvärd skog. Jönköping, Skogsstyrelsens förlag.
- SIS 2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) - Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. SS 199000:2014.

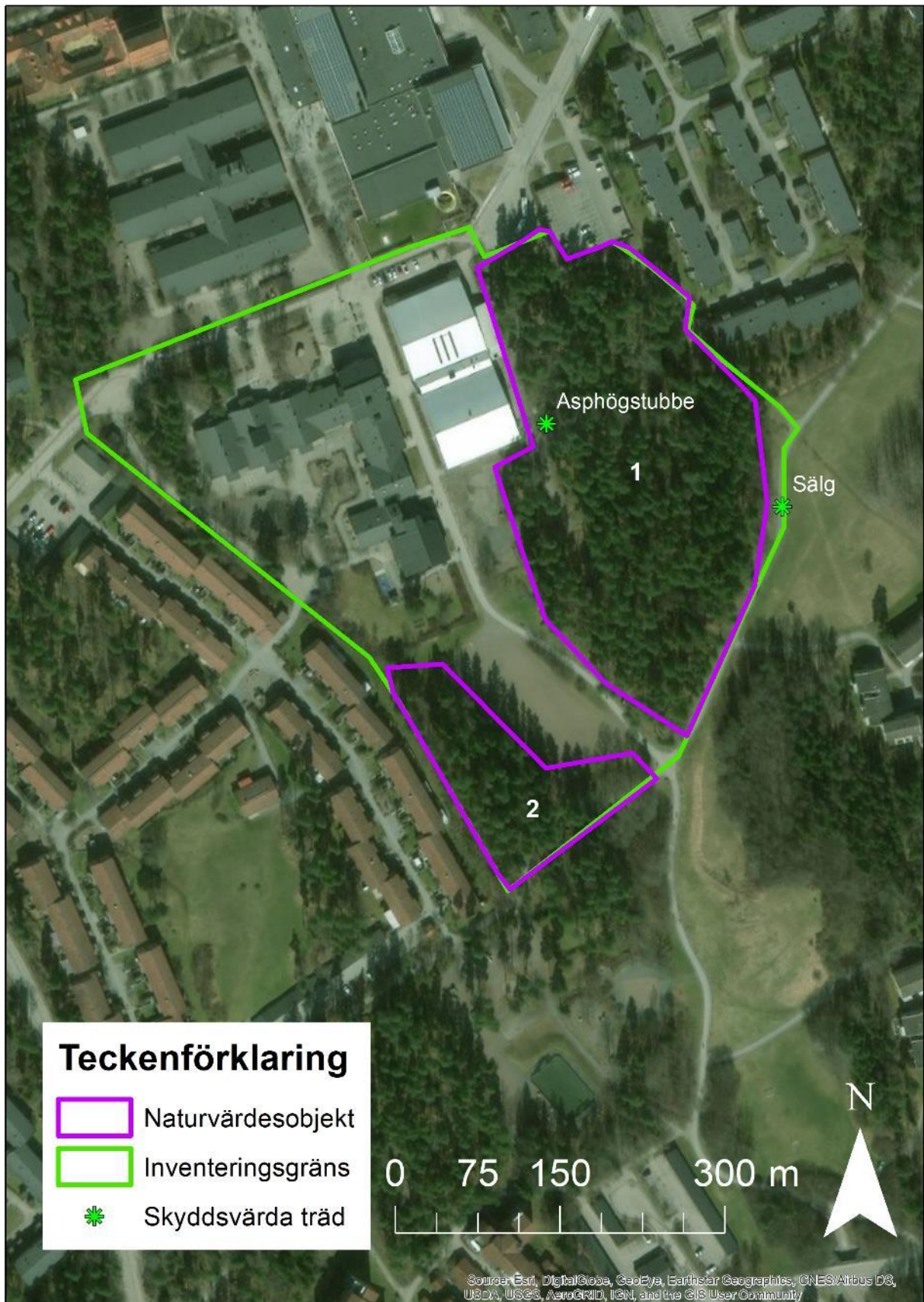
Databaser

- ArtDatabanken. Uttag ur Artportalen och Obsdatabasen (2019-06-08)
- ArtDatabanken. www.artfakta.artdatabanken.se (2019-06-08)
- Artskyddsförordning (SFS 2007:845). [http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Naturvard/ Biologisk-mangfald/Artskydd/Fridlysning-/Fridlysta-arter/](http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Naturvard/Biologisk-mangfald/Artskydd/Fridlysning-/Fridlysta-arter/)
- Naturvårdsverket. Miljödataportalen. [http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/\(2019-06-05\)](http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/(2019-06-05))
- Naturvårdsverket. Skyddad natur. <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/> (2019-06-05)
- Skogsstyrelsen. Skogens Pärlor. <http://minasidor.skogsstyrelsen.se/skogensparlor/> (2019-06-05)
- SLU. Trädportalen. <http://www.tradportalen.se>. (2019-06-05)

Bilaga 1. Naturvärdesobjekt och artfynd

Bilaga 2. Förslag på områden för kompensationsåtgärder

